Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 19. märtsil 2020 [1]

Kohtuasi C-81/19

NG,
OH
versus
SC Banca Transilvania SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Curtea de Apel Cluj (Cluj apellatsioonikohus, Rumeenia))

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Välisvaluutas laen – Vahetuskurssi käsitlev lepingutingimus – Artikli 1 lõige 2 – Lepingutingimus, mis on seaduses sätestatud üldpõhimõtte väljendus – Artikli 6 lõige 1 – Õiguslikud tagajärjed – Ebaõiglase lepingutingimuse kustutamine – Lepingu kehtetus ilma ebaõiglase tingimuseta – Liikmesriigi kohtu pädevus

I. Sissejuhatus

1. Käesoleva eelotsusemenetluse ese on taas tarbijate kaitse ebaõiglaste tingimuste eest välisvaluutas laenulepingutes.

2. Põhikohtuasjas vaidlusalune lepingutingimus kohustab põhikohtuasja hagejaid tagastama Šveitsi frankides võetud laenu samas valuutas. Kuid Rumeenia leu – vääring, milles hagejad saavad oma tulu – olulise odavnemise tõttu on tagastamisele kuuluv summa laenulepingu sõlmimisele järgnenud aastatel peaaegu kahekordistunud.

3. Eelotsusetaotluses ei tõstatata enam otseselt põhimõtteliselt küsimust, kas tarbijale välisvaluutas laenu andmist saab üldse pidada liidu õigusega kooskõlas olevaks. Seda seetõttu, et kuigi Euroopa Kohtu senisest praktikast nähtub, et selliste laenulepingute puhul ei tohi vahetuskursiriski ilma pikemata jätta tarbija kanda, järeldub sellest ka see, et selline toimimisviis ei ole iseenesest liidu õigusega vastuolus. [2] Otsustava tähtsusega on, kas tarbijat on sellest riskist lihtsas ja arusaadavas keeles teavitatud. [3]

1 Algkeel: saksa.

2 Seda põhimõttelist küsimust on selgitatud 20. septembri 2017. aasta kohtuotsuses Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 41), vt selle kohta ka kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:313, punkt 2).

3 Vt 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 40 ja 41); 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 41); 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 68) ning 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 48). See on teise eelotsuse küsimuse ese.

4. Käesoleva kohtuasja keskmes on pigem tagajärjed, mida liikmesriigi kohus peab vahetuskursiriski käsitleva lepingutingimuse ebaõiglase laadi tuvastamisel vajaduse korral arvesse võtma. Nimelt on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates kõik seni kohtupraktikas käsitletud tagajärjed, mis tulenevad lepingutingimuse ebaõiglasest laadist, tarbijale põhjendamatult koormavad. Sarnaste õigusprobleemidega on tegemist veel kolmes praegu menetluses olevas kohtuasjas, milles on kohtud esitanud eelotsusetaotluse. [4]

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

5. Käesoleva kohtuasja liidu õigusest tuleneva raamistiku moodustab nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (edaspidi „direktiiv 93/13") [5].

6. Direktiivi 93/13 põhjendustes 12 ja 13 on märgitud:

„[12] praegused siseriiklikud õigusaktid võimaldavad ette näha üksnes osalist ühtlustamist; käesolev direktiiv hõlmab eelkõige ainult neid lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud; liikmesriikidel peaks olema võimalus asutamislepingu sätteid arvesse võttes kindlustada tarbijatele kõrgem kaitstuse tase siseriiklike õigusnormide abil, mis on käesoleva direktiiviga ettenähtud õigusnormidest rangemad;

[13] eeldatakse, et liikmesriikide põhikirjasätted või õigusnormid, millega vahetult või kaudselt määratakse kindlaks tarbijalepingute tingimused, ei sisalda ebaõiglasi tingimusi; seetõttu tundub, et käesoleva direktiiviga ei ole vaja reguleerida tingimusi, mis tulenevad kohustuslikest põhikirjasätetest või õigusnormidest või rahvusvahelistest konventsioonidest, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud; sõnastus „kohustuslikud põhikirjasätted või õigusnormid" artikli 1 lõikes 2 hõlmab ka lepinguosaliste suhtes seadusega ettenähtud korras kohaldatavaid eeskirju, kui ei ole kokku lepitud teisiti."

7. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõige 2 sätestab:

„Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel põhikirjasätetel või õigusnormidel ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse."

8. Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat."

9. Direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 on järgmine:

„Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste, hinna ja tasu piisavuse ega vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles."

4 Vt kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2019:695) ning kohtuasjad C-269/19, Banca B. (ELT 2019, C 238, lk 7) ja C-346/19, Credit Europe Ipotecar IFN ja Credit Europe Bank (ELT 2019, C 288, lk 19).

5 EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288.

10. Sama direktiivi artikli 6 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta]." [täpsustatud sõnastus].

11. Direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1 näeb ette:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad."

B. Riigisisene õigus

12. Riigisisesest õigusest on käesolevas kohtuasjas olulised Rumeenia tsiviilseadustik (Codul civil) ja äriseadustik (Codul comercial) lepingu sõlmimise kuupäeval kehtinud redaktsioonis.

13. Tsiviilseadustiku artikkel 1578, milles oli sätestatud monetaarse nominalismi põhimõte, oli järgmine:

„Laenuga kaasnev kohustus on alati piiratud lepingus sätestatud summaga. Kui kurss peaks enne maksetähtpäeva tõusma või langema, peab võlgnik tagastama laenatud summa ning ta on kohustatud selle tagastama ainult maksmise hetkel kehtivas valuutas."

14. Äriseadustiku artiklis 41 oli sätestatud:

„Kui lepingus märgitud valuutal ei ole riigis seaduses sätestatud kurssi ning kui lepingupooled ise ei ole seda kurssi määranud, võib makse teha riigi omavaluutas vastavalt vahetuskursile, mis tal on maksetähtpäeval ja maksekohas ning juhul, kui selles kohas ei ole vahetuskurssi, siis lähimate turgude vahetuskursi alusel, välja arvatud juhul, kui leping sisaldab „tegeliku maksevahendi" või muud sarnast tingimust."

III. Asjaolud ja põhikohtuasi

15. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on tuvastanud, sõlmisid põhikohtuasja hagejad tarbijatena SC Volksbank România SA-ga (hiljem Banca Transilvania) 31. märtsil 2006 laenulepingu summas 90 000 Rumeenia leud (RON).

16. 15. oktoobril 2008 sõlmisid pooled 31. märtsi 2006. aasta lepingu refinantseerimiseks teise laenulepingu. Lepingu ese oli välisvaluutas laen summas 65 000 Šveitsi franki (CHF). See vastas umbes 159 126 Rumeenia leule või umbes 33 488 eurole.[6] Hagejad said oma tulu Rumeenia leudes.

17. Teise laenulepingu tüüptingimuste 4. jao punkt 1 nägi ette, et „kõik lepingu alusel tehtud maksed tehakse laenu valuutas, välja arvatud eritingimustes või tüüptingimustes sõnaselgelt nimetatud juhtudel" (edaspidi „vaidlusalune lepingutingimus").

18. Leu odavnemine ja Šveitsi frangi kallinemine 2008. aasta oktoobrist kuni 2017. aasta aprillini suurendas tagastamisele kuuluvat summat 117 760 Rumeenia leu (umbes 24 772 euro) võrra.

6 Vahetuskurss lepingu allakirjutamise ajal 31. märtsil 2008.

19. Seejärel esitasid hagejad Tribunalul Specializat Cluj'ile (Cluj erikohus, Rumeenia) hagi. Nad väitsid, et pank ei ole oma teavitamiskohustust seoses vahetuskursiriskiga piisavalt täitnud. Lisaks on selle riski nende kanda jätmine seadnud nad põhjendamatult ebasoodsamasse olukorda. Seepärast paluvad nad sisuliselt, et külmutataks lepingu sõlmimise ajal kehtinud vahetuskurss.

20. Kostja väidab seevastu, et vaidlusalune lepingutingimus tugineb tsiviilseadustiku artiklis 1578 sätestatud monetaarse nominalismi põhimõttele ja direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 kohaselt ei saa selle tingimuse ebaõiglast laadi seetõttu kontrollida.

21. Esimese astme kohus jättis hagi rahuldamata. Sellegipoolest leidis kohus, et vaidlusaluse lepingutingimuse sisu saab kontrollida. Kohtu hinnangul oli pank teavitamiskohustust siiski piisavalt täitnud. Nimelt ei oleks pank saanud vahetuskursi olulist kõikumist ette näha.

22. Praegu on kohtuasi mõlema poole esitatud apellatsioonkaebuse alusel pooleli eelotsusetaotluse esitanud kohtus Curtea de Apel Cluj'is (Cluj apellatsioonikohus). Sellel kohtul on kahtlusi direktiivi 93/13 tõlgendamise suhtes seoses selle kohaldamisala, ettevõtja teavitamiskohustuse ja asjaomase lepingutingimuse võimaliku ebaõiglase laadi õiguslike tagajärgedega.

IV. Eelotsusetaotlus ja menetlus Euroopa Kohtus

23. Curtea de Apel Cluj (Cluj apellatsioonikohus) esitas 27. detsembri 2018. aasta kohtumäärusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. veebruaril 2019, Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus asjaolu, et analüüsitakse sellise lepingutingimuse ebaõiglast laadi, millega on lepingusse üle võetud riigisisene dispositiivne norm, millest lepingupooled võivad teha erandeid, kuid tegelikkuses ei ole nad sellest erandit teinud, kuna läbirääkimisi selle üle ei ole toimunud, millega on tegemist konkreetsel juhul, kus analüüsitakse lepingutingimust, mis nõuab laenu tagastamist samas välisvaluutas, milles see anti?

2. Kas olukorras, kus välisvaluutas laenu andmisel ei ole tarbijale esitatud arvutusi/prognoose, mis on seotud võimaliku vahetuskursi kõikumise majandusliku mõjuga kõigile lepingust tulenevatele maksekohustustele, võib põhjendatult väita, et selline lepingutingimus, mis puudutab vahetuskursiriski täielikku tarbija kanda jätmist (monetaarse nominalismi põhimõtte alusel), on selge ja arusaadav ning et teenuste pakkuja/pank on heas usus täitnud oma lepingupartneri teavitamiskohustuse olukorras, kus Banca Națională a României (Rumeenia keskpank) kehtestatud suurim tarbijate võlakoormus arvutati laenu andmise kuupäeval kehtinud vahetuskursi alusel?

3. Kas direktiiviga 93/13 ja selle alusel välja töötatud kohtupraktikaga ning tõhususe põhimõttega on vastuolus see, kui pärast vahetuskursiriski kandmist käsitleva lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamist leping ei muutu? Milline oleks võimalik lepingumuudatus selleks, et jätta ebaõiglane lepingutingimus rakendamata ja järgida tõhususe põhimõtet?"

24. Euroopa Kohtu eelotsusemenetluses esitasid kirjalikud seisukohad hagejad, Saksamaa Liitvabariik, Rumeenia ja Euroopa Komisjon. 6. veebruari 2020. aasta kohtuistungil osalesid põhikohtuasja hagejad ja kostja, Rumeenia ja Euroopa Komisjon.

V. Õiguslik analüüs

25. Kolm eelotsuse küsimust puudutavad kolme üksteisele järgnevat kontrollietappi, mida liikmesriigi kohus varem koostatud lepingutingimuse sisu kontrollimisel direktiivi 93/13 kohaselt järgib.

26. Esimene eelotsuse küsimus puudutab direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuulumist (allpool A osa).

27. Seejärel soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas vaidlusalune lepingutingimus on koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles" direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses. Kuna Euroopa Kohus on selle kontrolli kriteeriumid vaidlusaluse lepingutingimustega väga sarnaste lepingutingimuste suhtes juba välja töötanud kohtuasjades Andriciuc[7] ja Lupean[8], piisab sellega seoses lühikest viitest olemasolevale kohtupraktikale (allpool B osa).

28. Kohtuasja keskmes on õiguslikud tagajärjed, mis võivad kaasneda vaidlusaluse lepingutingimuse ebaõiglase laadi tuvastamisega (allpool C osa).

A. Direktiivi 93/13 kohaldamisala (esimene eelotsuse küsimus)

29. Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas seaduses sätestatud üldpõhimõtte väljenduseks oleva lepingutingimuse suhtes on kohaldatavad direktiivi 93/13 sätted.

30. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 kohaselt ei kuulu selle kohaldamisalasse lepingutingimused, mis „põhinevad" „kohustuslikul" õigusnormil. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes on ainsana pädev hindama faktilisi asjaolusid,[9] on sellega seoses tuvastanud, et vaidlusalune lepingutingimus tugineb tsiviilseadustiku artiklis 1578 sätestatud monetaarse nominalismi põhimõttele.

31. Seetõttu on tal kahtlus direktiivi kohaldamisalasse kuulumise suhtes.

1. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 sõnastus

32. Seejuures tundub eelotsusetaotluse esitanud kohtule problemaatiline eelkõige asjaolu, et tsiviilseadustiku artikkel 1578 ei ole imperatiivne õigusnorm ja seega ei saa seda käsitada „kohustuslikuna" direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses. Ta osutab sellega seoses direktiivi rumeeniakeelse versiooni ebaselgusele. Näiteks kui direktiivi artikli 1 lõike 2 saksakeelses versioonis on kasutatud mõistet „bindend", mis võib hõlmata nii imperatiivseid kui ka dispositiivseid õigusnorme, näib rumeeniakeelses versioonis kasutatud mõiste „obligatorii" Rumeenia õiguses tähistavat üksnes imperatiivseid õigusnorme.

33. Direktiivi üldisest kontekstist nähtub siiski selgelt, et mõiste „kohustuslik" ei tähista tsiviilõiguses tavapärast imperatiivsete (ja seega „kohustuslike") ja dispositiivsete (ja seega „vabatahtlike") sätete erinevust. Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivis 93/13 kasutatud mõisted on liidu õiguse mõisted ja neid tuleb seetõttu tõlgendada autonoomselt.[10] Mõiste „obligatorii" tähendus Rumeenia õiguses ei ole seega oluline, kui tõlgendada seda mõistet direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 kontekstis. Pigem hõlmab see mõiste direktiivi põhjenduse 13 kohaselt ka kõiki õigusnorme, mis on dispositiivsed ja kehtivad seega lepingupoolte vahel seaduse alusel juhul, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.[11]

7 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703).

8 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103).

9 Vt 3. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

10 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 37) ja 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsus Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 50).

11 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 29).

34. Eelotsuse küsimusele vastamisel ei oma tähtsust ka see, et pooltele ei antud lepingu sõlmimisel tegelikult võimalust õigusnormi kohaldamisest loobuda. See asjaolu on direktiivi 93/13 kohaldamise tingimus, mitte seda välistav kriteerium. Vastasel juhul ei oleks tegemist lepingutingimusega direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Seda seetõttu, et selle sätte kohaselt ei tohi asjaomase lepingutingimuse suhtes olla „eraldi kokku lepitud".

35. Seega tuleb tõdeda, et ka dispositiivne seadusesäte – näiteks tsiviilseadustiku artikkel 1578 – võib põhimõtteliselt olla „kohustuslik" õigusnorm direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

2. Mõte ja eesmärk, mis on direktiivi kohaldamisalast väljajätmisel vastavalt direktiivi 93/13 artikli 1 lõikele 2

36. Sellest ei järeldu aga veel, et selline lepingutingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

37. Pigem arvestab Euroopa Kohus vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ka teleoloogilisi aspekte, kui ta hindab küsimust, kas direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 kohaselt saab lepingutingimuse sisu kontrollida.

38. Kohtupraktika kohaselt on direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajätmine põhjendatud eeldusega, et liikmesriigi seadusandja on kehtestanud teatavate lepingute poolte kõigi õiguste ja kohustuste vahel tasakaalu ja seadusesätted ei sisalda reeglina ebaõiglasi tingimusi.[12]

39. Selle mõte ei ole minu arvates üksnes see, et ebaõiglase laadi kontroll on sellistel juhtudel üleliigne. Pigem peaks see välistama ka lubamatu sekkumise liikmesriikide pädevusse. Direktiivi 93/13 põhjenduse 12 kohaselt ei ole nimelt selle direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide tsiviilõigusnorme, mis käsitlevad keelatud tehinguid. Seepärast ei või direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaselt sisuliselt kontrollida ei lepingu põhiobjekti ega hinna ja vastutehinguna pakutava kauba või teenuse piisavust. Nimelt reguleerib neid küsimusi tavaliselt liikmesriigi seadusandja tsiviilõigusnormides, mis käsitlevad oma sisu tõttu õigustühiseid tehinguid.

40. Selline järeldus võib küll viia selleni, et lepingusätet, mida tuleks direktiivi 93/13 artikli 3 kriteeriumide kohaselt pidada ebaõiglaseks, ei saa vaidlustada, sest liikmesriigi seadusandja lubab sõnaselgelt sellist sätet tarbijalepingutes kasutada. Lõpuks on küsimus aga selles, kas ei oleks soovitatav tarbijale välisvaluutas laenude andmist kogu liidu tasandil piirata või see isegi keelata. Praegu kehtiva liidu õiguse kohaselt see siiski nii ei ole.[13]

41. Euroopa Kohus on siiski märkinud, et oletuse puhul, et seadusandja soovib õigusnormidega sobivalt tasakaalustada asjaomase lepingulise suhtega seotud huvisid, on tegemist eeldusega.[14] Eeldust saab aga põhimõtteliselt ümber lükata.[15]

12 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 28) ja 3. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 33). Vt ka direktiivi põhjendus 13.

13 Seda näitab eelkõige elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepinguid käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. veebruari 2014. aasta direktiivi 17/2014/EL olemasolu. Selle direktiivi artikkel 23 sisaldab sätteid, mis käsitlevad tarbijate miinimumkaitset välisvaluutas laenude korral ja mille liikmesriigid peavad üle võtma. See direktiiv ei ole põhikohtuasjas ajaliselt kohaldatav.

14 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 61).

15 Vt selle kohta 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punktid 27 ja 28) ning 3. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 36).

42. Sellest tulenevalt on sisulise kontrolli alt välja jäetud vaid sellised lepingutingimused, mis põhinevad konkreetselt asjaomast lepinguliiki reguleerivatel õigusnormidel või on selle suhtes kohaldatavad viitenormi alusel. Liikmesriigi seadusandja sai huvisid nimelt tasakaalustada ainult niivõrd, kuivõrd ta võttis arvesse poolte konkreetset olukorda.[16]

43. Euroopa Kohus on märkinud ka seda, et üldist laadi õigusnormide puhul ei kehti automaatselt eeldus, et seadusandja on neid selle tasakaalu kehtestamise seisukohast konkreetselt hinnanud.[17]

44. See allutab riigisisese õigusnormi normatiivse sisu kaudselt ebaõiglase laadi kontrollile. Seda ei saa aga käsitada lubamatu sekkumisena liikmesriikide pädevusse, sest asjaomast õigusnormi saab jätkuvalt kohaldada selle teistes kohaldamisvaldkondades. Nimelt kehtivad direktiivi 93/13 hinnangud ainult tarbijalepingute suhtes.

45. Seda arvesse võttes peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas seadusandja soovis tsiviilseadustiku artikliga 1578 luua sobiva tasakaalu ettevõtjate ja tarbijate huvide vahel.

46. Sellega seoses tuleb märkida, et Rumeenia valitsus rõhutas kohtuistungil, et kõnealune õigusnorm ei ole kohandatud konkreetselt tarbijakrediidilepingutele. Tsiviilseadustiku artiklis 1578 sätestatud normi aluseks on võrdsed lepingupartnerid. Uues tsiviilseadustikus Rumeenia valitsuse esitatud teabe kohaselt sellist õigusnormi enam ei ole, küll on aga olemas erisätted tarbijakrediidilepingute kohta.

47. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab seda arvesse võttes oma kontrolli tulemusel järeldusele, et õigusnormi eesmärk ei ole tarbijate ja ettevõtjate huvide tasakaalustamine, oleks eeldus ümber lükatud. Sellisel juhul ei oleks sisu kontrollimisest loobumine põhjendatud.

3. Vahekokkuvõte

48. Eeltoodust nähtub, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et seaduses sätestatud üldpõhimõtte väljenduseks oleva lepingutingimuse suhtes on selle direktiivi sätted kohaldatavad, kui liikmesriigi seadusandja ei soovinud asjaomase õigusnormi kehtestamisega tasakaalustada asjaomast liiki lepingu poolte kõiki õigusi ja kohustusi. Seda peab kontrollima liikmesriigi kohus.

B. Lepingutingimuse „lihtsas ja arusaadavas keeles" koostamise ja heausksuse nõue (teine eelotsuse küsimus)

49. Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus ühelt poolt teada, kas lepingutingimust, mille tagajärjel peab vahetuskursiriski kandma üksnes tarbija, saab käsitada „lihtsas ja arusaadavas keeles" koostatuna direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, kui tarbijale ei ole esitatud arvutusi, mis näitaksid vahetuskursi muutuste võimalikku mõju tema tasutavatele osamaksetele. Teiselt poolt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas sellist lepingutingimust tuleb käsitada heausksuse nõuet rikkuvana, kui krediidivõimelisuse kontrolli aluseks olev suurim võlakoormus arvutatakse üksnes lepingu sõlmimise ajal kehtinud vahetuskursi alusel.

50. See küsimus on asjakohane vaid juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb järelduse, et direktiiv 93/13 on kohaldatav. Nimelt saab lepingutingimust direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 sätestatud läbipaistvusnõuete aspektist kontrollida ainult tingimusel, et direktiiv on kohaldatav.

16 Vt 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, punktid 27 ja 29).

17 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 61).

51. Selliste lepingutingimuste puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on läbipaistvusnõuete kontroll eriti oluline. Seda seetõttu, et vastavalt kohtupraktikale käsitleb lepingutingimus, mille kohaselt tuleb välisvaluutas laen tagastada selles valuutas, teatud tingimustel „lepingu põhiobjekti" direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses.[18] Sellise lepingutingimuse ebaõiglast laadi saab aga nimetatud sätte kohaselt kontrollida üksnes juhul, kui see ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.[19]

52. Kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas lepingutingimus on esiteks koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, on Euroopa Kohus välja töötanud juba seoses käesolevas kohtuasjas vaidlusaluse lepingutingimusega sarnaste lepingutingimustega.

53. Seejärel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige kontrollima, kas tarbija suutis ettevõtja esitatud teabe põhjal hinnata tagajärgi, mis võivad kaasneda sellega, et vääring, milles ta saab oma tulu, oluliselt odavneb ja osamaksetelt makstav välisvaluutas intressimäär oluliselt suureneb. Täpsemalt peab ettevõtja teavitama tarbijat sõnaselgelt sellest, et välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega võtab ta vahetuskursiriski, mida tal võib olla majanduslikult raske kanda juhul, kui langeb selle vääringu kurss, milles ta saab oma tulu.[20]

54. Lisaks sellele peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas ettevõtja teavitas tarbijat sellega seoses kõigist asjakohastest asjaoludest, millest ettevõtja võis sel hetkel teadlik olla ning mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist.[21] Kohtupraktika kohaselt tuleb seejuures arvesse võtta põhikohtuasja kõiki asjaolusid ning eeskätt vahetuskursi võimaliku muutumise ja välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega kaasnevate riskide tõttu panga teadmisi ja erialateavet.[22]

55. Isegi kui ettevõtjalt ei saa sellest tulenevalt oodata asjaomase vääringu hilisema konkreetse odavnemise prognoosimist või arvutamist, ei vabasta see teda kohustusest igakülgselt teavitada vahetuskursi muutustega kaasnevatest võimalikest riskidest ja asjaolust, et need jäävad üksnes laenuvõtja kanda.

56. Seoses küsimusega, kas heausksuse nõudega vastuolus olev lepingutingimus kutsub esile olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, nähtub Euroopa Kohtu praktikast teiseks, et liikmesriigi kohus peab eelkõige kontrollima, kas ettevõtja võis tarbijat ausalt ja õiglaselt koheldes mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides.[23]

57. Eeltoodust tulenevalt nõuab aus ja õiglane kohtlemine tarbija täielikku teavitamist võimalikest riskidest. Liikmesriigi kohus peab kontrollima, kas viide suurimale võlakoormusele oli käesoleval juhul mõeldud riskide varjamiseks. Seda seetõttu, et kui suurimat võlakoormust arvutatakse lepingu sõlmimise ajal kehtiva vahetuskursi alusel, tuleb tarbijale – nagu eespool selgitatud – teatada, et see võlakoormus ei näita, kas tarbija suudab vääringu odavnemise korral oma rahalisi kohustusi täita.

58. Kui suurima võlakoormuse arvutamine on liikmesriigi õiguse kohaselt kohustuslik, võib olukorda, kus hindamisel piirdutakse üksnes laenu andmise ajal kehtiva vahetuskursiga, pidada isegi sellest nõudest kõrvalehoidmiseks.

18 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 41) ning 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 21).

19 Vt 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 68) ning 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 48).

20 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 50) ning 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 25).

21 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 54) ning 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 27).

22 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 56) ning 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 29).

23 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 57) ning 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 30).

59. Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 sätestatud lepingutingimuse lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõue eeldab juhul, kui tegemist on välisvaluutas laenulepingu tingimusega, millest tulenevalt pannakse vahetuskursirisk tarbijale, tarbija igakülgset teavitamist selle tingimuse võimalikest olulistest majanduslikest tagajärgedest tema rahalistele kohustustele. See kehtib olenemata sellest, kas asjaomase vääringu konkreetset odavnemist oli lepingu sõlmimise ajal juba ette näha. Selles osas vajaliku kontrolli peab teostama liikmesriigi kohus.

C. Ebaõiglase laadi tuvastamise õiguslikud tagajärjed (kolmas eelotsuse küsimus)

60. Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, millised tagajärjed peab ta lepingutingimuse ebaõiglase laadi tuvastamisega käesoleva asja asjaoludel siduma, et tagada tarbijaõiguste täielik tõhusus.

61. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates seavad kõik kohtupraktikas välja toodud lahendused tarbija põhjendamatult ebasoodsamasse olukorda. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et mõistlik lahendus oleks lepingu sõlmimise ajal kehtinud vahetuskursi külmutamine. Kohtul on siiski kahtlus, et selline lähenemisviis on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja selle õigusnormi alusel välja kujundatud kohtupraktikaga vastuolus.

62. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt peab liikmesriigi kohus põhimõtteliselt tunnistama ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamatuks ja jätma lepingu muus osas kehtima. Euroopa Kohus on sellega seoses korduvalt rõhutanud, et liikmesriigi kohtutel ei ole seejuures pädevust täiendada seda lepingut, muutes nimetatud tingimuse sisu.[24] Kohtupraktika kohaselt asendatakse ebaõiglase lepingutingimuse kustutamisega formaalne tasakaal lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse.[25]

63. Ebaõiglase lepingutingimuse saab muidugi kustutada tingimusel, et leping saab ilma selleta kehtima jääda, ilma et selle sisu muutuks. Kui aga liikmesriigi kohus järeldab oma kontrolli tulemusel, et lepingutingimust ei ole võimalik asendamata kustutada, peab ta põhimõtteliselt tunnistama kogu lepingu tühiseks ja määrama selle tagasitäitmise.[26]

64. Võib siiski esineda juhtumeid, kui lepingu tühistamisel on tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed. Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib see nii olla eelkõige selliste laenulepingute puhul, nagu on kõne all käesolevas asjas. Seda seetõttu, et sellisel juhul on tühistamise põhimõtteline tagajärg laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi.[27]

65. Käesoleval juhul on liikmesriigi kohus seisukohal, et vaidlusalust lepingutingimust ei ole võimalik asendamata kustutada. Tema arvates ei tule aga kõne alla ka lepingu tühistamine, kuna sellel oleks tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed. Nimelt on oodata, et tarbija peab kogu laenu korraga tagastama. Kuna võlajäägi nimiväärtus on Šveitsi frankides, peaks ka tagastamine toimuma kehtiva vahetuskursi alusel. Sellega karistataks tarbijat topelt.

24 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 73); 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 77) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 53).

25 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 40); 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 45); 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 80) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punktid 56 ja 59).

26 Vt selle kohta 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punktid 48 ja 52) ning 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punktid 44 ja 45).

27 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 83 ja 84) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 58).

66. Sellistel juhtudel on Euroopa Kohus pidanud seni lubatavaks asendada ebaõiglane lepingutingimus liikmesriigi õiguse dispositiivse normiga või sättega, mis on kohaldatav poolte asjaomase kokkuleppe korral.[28] Nimelt taastab sellise õigusnormi või sätte kohaldamine üldjuhul poolte vastastikuste õiguste ja kohustuste tasakaalu.[29]

67. Käesoleval juhul ei tundu aga ka see olevat lahendus. Seda seetõttu, et tsiviilseadustiku artikkel 1578, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab sellega seoses ainsaks kõne alla tulevaks õigusnormiks, ei sobi vaidlusaluse lepingutingimuse asendamiseks.

68. Esiteks on tsiviilseadustiku artikkel 1578 vaidlusaluse lepingutingimusega peaaegu sama sisuga säte. Seega ei oleks mõistlik vaidlusalust lepingutingimust selle sättega asendada. Teiseks on Euroopa Kohus otsustanud, et lünkade täitmiseks võib kasutada ainult selliseid õigusnorme, mis väljendavad tasakaalu, mida liikmesriigi seadusandja soovis kehtestada teatud lepingute poolte kõigi õiguste ja kohustuste vahel.[30] Rumeenia valitsus märkis kohtuistungil siiski, et tsiviilseadustiku artikli 1578 kehtestamisel ei olnud seadusandja eesmärk tarbijakrediidilepingute poolte huvide tasakaalustamine.[31]

69. Senisest kohtupraktikast nähtub seega üksnes see, mida liikmesriigi kohus käesoleva asja asjaoludel teha *ei* või: ta ei või pidada ebaõiglast lepingutingimust tarbijale siduvaks,[32] kuid ei või seda lepingutingimust ka asendada sellise õigusnormiga nagu tsiviilseadustiku artikkel 1578, kui see ei taga ettevõtja ja tarbija huvide sobivat tasakaalu. Lisaks ei või ta lepingut ebaõiglase lepingutingimuse sisu muutes kohandada ega tervikuna tühistada.[33]

70. Kohtupraktika ei vasta aga küsimusele, mida liikmesriigi kohus sellises olukorras teha *saab*.[34]

71. Rumeenia valitsus märkis kohtuistungil, et Rumeenia õigus annab kohtule põhimõtteliselt õiguse lepingulünki täiendavate sätetega kõrvaldada. Eelkõige saab lepingut sel viisil kohandada lepingu aluse äralangemise korral.

72. Sellega seoses tuleb märkida, et Euroopa Kohus on väljakujunenud praktikas rõhutanud, et liikmesriigi kohus, kes tuvastab lepingutingimuse ebaõiglase laadi, peab välja selgitama kõik liikmesriigi õiguse kohaselt sellest tuvastamisest tulenevad tagajärjed, tagamaks, et see lepingutingimus ei ole tarbijale siduv.[35]

73. Seda arvesse võttes ei saa liikmesriigi kohtul olla käesoleva asja asjaoludel ainuüksi ühe lepingupoole tarbijastaatuse tõttu keelatud kõrvaldada ebaõiglase lepingutingimuse kustutamisest tulenevat lepingulünka täiendava sättega, mis taastab poolte vastastikuste õiguste ja kohustuste tasakaalu. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates saaks selle saavutada lepingu sõlmimise ajal kehtinud vahetuskursi külmutamisega.

74. Nagu selgitan allpool, ei ole ebaõiglase lepingutingimuse asendamise pädevus käesoleva asja asjaoludel nimelt vastuolus direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ega selle õigusnormi alusel välja töötatud kohtupraktikaga.

28 Vt 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 80); 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punktid 56 ja 59) ning 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 58).

29 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 82) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 57).

30 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 60).

31 Vt selle kohta juba käesoleva ettepaneku punktid 43 ja 46, ning 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 61).

32 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 68).

33 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punktid 55 ja 56).

34 Seda näitab eelkõige 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

35 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 30); 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 48) ja 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 101).

75. Sellega seoses tuleb kõigepealt meelde tuletada, et kohtuasjas Banco Español de Crédito [36] tehtud otsus, millest sai alguse kohtupraktika, mis käsitleb kohtu poolt lepingu kohandamise keeldu, puudutas juhtumit, kus leping sai ka ilma ebaõiglase lepingutingimuseta kehtima jääda. Selliseks juhuks näeb direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 sõnaselgelt ette, et lepingutingimus tuleb lihtsalt kohaldamata jätta. Muud õiguslikku tagajärge ei saa sellisel juhul järelikult esineda.

76. Seejärel tuleb märkida, et kohtupraktikas on lepingu kohandamise keeldu põhjendatud sellega, et lepingu kohandamise võimalus kõrvaldaks hoiatava mõju, mida avaldaks ettevõtjate jaoks tõsiasi, et ebaõiglased lepingutingimused on lihtsalt tühised. Nimelt tunneksid ettevõtjad endiselt kiusatust jätkata asjaomaste lepingutingimuste kasutamist, kui neil oleks karta ainult seda, et kohus lepingut vajalikus ulatuses kohandab. [37] See on vastuolus direktiivi 93/13 artikli 7 lõike 1 pikaajalise eesmärgiga lõpetada ebaõiglaste tingimuste kasutamine.

77. Käesoleva asja asjaoludel see põhjendus siiski ei kehti.

78. Seda seetõttu, et esiteks kutsutakse kohut neil asjaoludel lepingutingimust kustutama ja täitma lepingusse jäänud lünga sättega, mis tagab asjakohase huvide tasakaalu. Seega ei ole küsimus lihtsalt selles, et tõlgendamise abil vähendada lepingutingimuse sisu lubatud tasemele ja võtta seejuures võimalust mööda arvesse ettevõtja huvisid. Just sellist lähenemisviisi pidasid eelotsusetaotluse esitanud kohtud silmas neil juhtudel, mil Euroopa Kohus on seni keelanud lepingut kohandada. [38] Seda seetõttu, et kõigil neil juhtudel soovis kohus ebaõiglase lepingutingimuse osaliselt või teatavateks olukordadeks säilitada.

79. Seevastu käesoleva asja asjaoludel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus võtma arvesse tarbija erilist kaitsevajadust. Selle asemel, et ühepoolselt lähtuda sõnastatud lepingutingimuse kasutaja tegelikust tahtest, määrab kohus kindlaks, mis oleks õiglaselt kokku lepitud. [39] Nii asendatakse lepingupoolte õiguste ja kohustuste formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga ning taastatakse nende õiguste ja kohustuste võrdsus. Kohtupraktika kohaselt on just see direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 mõte ja eesmärk. [40]

80. Teiseks tuleb tõdeda, et ainus mõeldav alternatiiv, st kogu lepingu tühistamine karistaks ühepoolselt tarbijat. Lisaks saavutataks endiselt lepingutingimuse eesmärk kanda vahetuskursirisk üle tarbijale. [41] Järelikult ei takistaks kogu lepingu tühistamine laenuandjat lisamast selliseid tingimusi oma pakutavatesse lepingutesse edaspidigi. [42]

81. Seega tuleb sedastada, et lepingu kohandamise ainsa alternatiivi, st tühistamise korral ei ole hoiatav mõju tagatud. Järelikult ei saa väidetavat hoiatava mõju puudumist samal ajal kasutada argumendina lepingu kohandamise vastu. See peab paika seda enam, et lepingu kohandamine tarbija huvides oleks ettevõtjale vägagi hoiatav. [43]

36 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349).

37 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 69); 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 79) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 54).

38 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250) ning 24. oktoobri 2019. aasta kohtumäärus Topaz (C-211/17, ei avaldata, EU:C:2019:906).

39 Vt selle kriteeriumi kohta 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punktid 68 ja 69); 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 57) ja 22. veebruari 2018. aasta kohtumäärus Lupean (C-119/17, ei avaldata, EU:C:2018:103, punkt 30).

40 Vt selle kohta juba käesoleva ettepaneku punkt 62.

41 Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punkt 65.

42 Vt selle kohta 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 83 ja 84) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 58).

43 Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punktid 78 ja 79.

82. Lõpuks võib liikmesriigi kohtu poolt lünga täitmise pädevuse täielik välistamine seada tarbija nendes liikmesriikides, kelle õiguskorras on selline pädevus põhimõtteliselt olemas, teistest lepingupartneritest ebasoodsamasse olukorda. Seda seetõttu, et käesoleva asja asjaoludel peaks liikmesriigi kohus lepingu ühe poole tarbijastaatuse tõttu tühistama koos kõigi kaasnevate kahjulike tagajärgedega, samal ajal kui väljaspool tarbijaõigust oleks tal võimalus saavutada täiendava sätte abil sobiv huvide tasakaal. Selline lahendus ei saa olla soovitav võrdse kohtlemise ega tarbijakaitse seisukohast.

83. Lisaks vastab see lahendus sisuliselt järeldusele, mille tegi Euroopa Kohus kohtuasjas Abanca Corporación Bancaria ja Bankia [44].

84. Euroopa Kohus rõhutas viidatud kohtuasjas tehtud otsuses, et liikmesriigi kohus ei saa ebaõiglast lepingutingimust osaliselt kehtima jätta. [45] Nii kärbitaks seda lihtsalt lubatud sisuni, arvestades ühepoolselt ettevõtja huvidega. [46] Euroopa Kohus otsustas siiski, et liikmesriigi kohus võib asendada ebaõiglase tingimuse õigusnormiga, mis on vastu võetud alles pärast lepingu sõlmimist. [47] See ei ole lõpuks midagi muud, kui ebaõiglase lepingutingimuse kustutamisest jäänud lünga täitmine kohtu poolt.

85. Järelikult ei ole kohtu selline pädevus käesoleva asja asjaoludel direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja selle alusel välja töötatud kohtupraktikaga vastuolus.

86. Siinkohal tuleb lõpuks märkida, et liikmesriigi kohtu ülesanne on hinnata, milline säte suudab tagada sobiva huvide tasakaalu. Eeltoodud kaalutlustest nähtub, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 raames on olulised nii tarbijakaitse- kui ka sanktsioonide aspekt. Samal ajal rõhutab Euroopa Kohus ka tegeliku tasakaalu nõuet. See tähendab, et säte peab olema kõiki konkreetse juhtumi olulisi asjaolusid arvesse võttes proportsionaalne.

87. Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes leian, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ei takista liikmesriigi kohtul ebaõiglast tingimust kustutada ja asendada täiendava sättega, mis asendab lepingupoolte õiguste ja kohustuste formaalse tasakaalu tegeliku tasakaaluga ning taastab nende võrdsuse, kui:

– asjaomane leping ei saa pärast ebaõiglase tingimuse asendamiseta kustutamist kehtima jääda;

– lepingu tühistamisel oleksid tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed, ning

– puudub liikmesriigi õiguse dispositiivne norm või poolte kokkuleppel kohaldatav säte, millega saaks kustutatud lepingutingimuse asendada.

VI. Ettepanek

88. Eespool esitatud kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Curtea de Apel Cluj (Cluj apellatsioonikohus, Rumeenia) eelotsusetaotlusele järgmiselt:

1. Direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 1 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et seaduses sätestatud üldpõhimõtte väljenduseks oleva lepingutingimuse suhtes on selle direktiivi sätted kohaldatavad, kui liikmesriigi seadusandja ei soovinud asjaomase õigusnormi kehtestamisega tasakaalustada asjaomast liiki lepingu poolte kõiki õigusi ja kohustusi. Seda peab kontrollima liikmesriigi kohus.

44 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250).

45 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 55).

46 Vt selle kohta eespool käesoleva ettepaneku punkt 78.

47 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 59).

2. Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 sätestatud lepingutingimuse lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõue eeldab juhul, kui tegemist on välisvaluutas laenulepingu tingimusega, millest tulenevalt pannakse vahetuskursirisk tarbijale, tarbija igakülgset teavitamist selle tingimuse võimalikest olulistest majanduslikest tagajärgedest tema rahalistele kohustustele. See kehtib, olenemata sellest, kas asjaomase vääringu konkreetset odavnemist oli lepingu sõlmimise ajal juba ette näha. Selles osas vajaliku kontrolli peab teostama liikmesriigi kohus.

3. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriigi kohtul ebaõiglast tingimust kustutada ja asendada täiendava sättega, mis asendab lepingupoolte õiguste ja kohustuste formaalse tasakaalu tegeliku tasakaaluga ning taastab nende võrdsuse, kui *esiteks* ei saa asjaomane leping pärast ebaõiglase tingimuse asendamiseta kustutamist kehtima jääda, *teiseks* oleksid lepingu tühistamisel tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed ning *kolmandaks* puudub liikmesriigi õiguse dispositiivne norm või poolte kokkuleppel kohaldatav säte, millega saaks kustutatud lepingutingimuse asendada.